

Fæstegods, som gjentagne Gange har været vedtaget i Folkethinget, idet man der har fundet rigtigt — hvad jeg ogsaa har været med at foreslaae og stemme for, hver Gang den nævnte Lov har været under Forhandling — at indlede først en Forhandling mellem vedkommende Godsseier og Fæster, for at see, om de ikke ved at den Ene forlangte og den Anden bød, kunde uden fremmed Mellemkomst blive enige om Forholdets Ordning, og først naar det viste sig, at en saadan Overenskomst ikke godt kunde opnaaes, skulde man gaae frem efter Lovens Forskrift og udnævne en Taxationscommission for at afgjøre Forholdet. Jeg har fundet denne Bestemmelse saa heldig og hensigtsmæssig, at jeg har optaget den i nærværende Lov, og jeg troer at turde forvente almindeligt Bifald derfor.

Det var dette, jeg ønskede at udtale ved Begyndelsen af Forhandlingerne, for at det kunde blive klart, hvorledes min Stilling med Hensyn til dette Lovforslag er, og for at det kunde blive klart, at jeg er villig til og forberedt paa — forsaavidt Loven ikke derved skulde faae et Indhold, som jeg maatte ansee for skadeligt for een af Parterne — at høre mig saavidt muligt for de Forandringer, der fra andre Sider maatte blive foreslaaede.

Indenrigsministeren: Jeg er fuldkommen enig med den ærede Forslagsstiller i, at det almindelige Spørgsmaal om Fæstes Overgang til Selveiendom er saa uddebatteret, at Enhver har sin Mening derom fuldfærdig. Jeg nærer det Haab, som jeg ogsaa antager han deler, at det store Fleertal af det høie Thing vil være gennemtrængt af Overbeviisningen om den store politiske og nationaløkonomiske Fordeel, der er forbunden med Selveiendom, og at de ville mødes i den fælles Bestræbelse for at fremme dette Maal paa en saa lovlig og sømmelig Maade, som man seer sig istand til. Det er imidlertid ganske klart, hvad der ogsaa antydes af den ærede Forslagsstiller i det Par Ord, hvormed han indlede Forhandlingen idag, at dette Spørgsmaal deler sig i to store Hovedgrupper, med Hensyn til hvilke Statsmagtens Forhold er væsentlig forskjelligt. I alle de Forhold nemlig, hvori Staten, tillige

er Godsseier, der har man anseet sig berettiget til forlods at ordne Forholdet. Det er først skeet der, hvor Staten ligefrem er Eier, det vil sige, staaer med samme Ret til Bøndergodset som de private Eiere til hvad der tilhører dem, og med den samme Myndighed, forsaavidt det af almindelige finansielle Hensyn ansaaes forsvarligt, og man ansatte da Vilkaarene saa lempelige og gode for Fæsterne, som de med Villighed kunde ønske; det er dette, der er skeet med Hensyn til Domainegodserne. Det næste Skridt var at overføre Conseqventsen paa Eiendomme, der ikke ligefrem regnes til Domainer, men dog staae i et saadant nærmere Forhold til den lovgivende Magt, at denne raader over deres Indtægter og Udgifter; jeg mener naturligviis dermed Sorø Akademies Gods. Det tredje og i den Retning sidste Skridt, der er gjort, er med Hensyn til alt det Gods, der hører til offentlige Stiftelser og Beneficiarer, med Hensyn til hvilket Staten har en Overhøjhedsret, som den i fuldeste Maade har gjort gjældende i den Lov, som findes om dette Forhold, og hvorved jeg mener den har naaet Grændsen i den Retning. Der var i saa Henseende Spørgsmaal, om Valløes, Bemmetoftes og Gisselsøes Gods skulde regnes med til det Gods, som hører under Statens Overhøjhed, eller om disse Stiftellers private Charakter var den overveiende; det Sidste blev vedtaget. Altsaa i den Retning hør Staten ikke blot optræde som Statsmagt, men tillige som Grundeier, eller som den, der i sidste Instants udøver Grundeierens Rettigheder. — Den anden store Hovedgruppe er det Gods, der er i privat Eie; i den Henseende har man troet at kunne faae Sagen afgjort een Gang for alle ved en stor Lov, men det har viist sig, at man ikke har kunnet gennemføre det nu. Jeg skal ikke her gaae ind paa Spørgsmaalet, hvorfor jeg mener, at selv de, der allerivrigt have taget sig af denne Sag, ingenlunde have været fremmede for, at det var en Anvendelse af Expropriationsprincippet efter en ganske overordentlig stor Maalestok, og at det var en Anvendelse af Taxationsvæsenet, hvis Mislighed selv i mindre Forhold bliver øiensynlig for Enhver, som møder det i Pragis, og som her vilde have ganske særlige Vanskeligheder at overvinde, fordi